

Quản lý phát triển năng lực tự học cho học sinh trường phổ thông dân tộc bán trú trung học cơ sở

Nguyễn Đình Trường*

*Trường PTDTBT THCS Huổi Luông, Phong Thổ, Lai Châu

Received: 30/11/2023; Accepted: 6/12/2023; Published: 18/12/2023

Abstract: Quản lý phát triển năng lực tự học (QLPTNLTH) của HS trường Phổ thông dân tộc bán trú (PTDTBT) trung học cơ sở (THCS) là sự tác động liên tục có tổ chức, có định hướng, có mục đích, có kế hoạch của chủ thể quản lý (hiệu trưởng) đến đối tượng quản lý (GV và HS) để chỉ huy, điều khiển, liên kết các yếu tố nhằm làm cho quá trình PTNLTH của HS trong nhà trường diễn ra có hiệu quả. Bài viết trình bày về Quản lý phát triển năng lực tự học cho học sinh trường PTDTBT THCS.

Keywords: Năng lực tự học, phát triển năng lực, HS bán trú THCS, phát triển NL tự học cho HS THCS bán trú

1. Mở đầu

Theo Chương trình GDPT tổng thể: “Năng lực là thuộc tính cá nhân được hình thành, phát triển nhờ tổ chức sẵn có và quá trình học tập, rèn luyện cho phép con người huy động tổng hợp các kiến thức, kỹ năng và các thuộc tính cá nhân khác như hứng thú, niềm tin, ý chí,... Thực hiện thành công một loại hoạt động nhất định, đạt kết quả mong muốn trong những điều kiện cụ thể”.

Năng lực tự học (NLTH) là khả năng xác định được nhiệm vụ học tập một cách tự giác, chủ động; tự đặt được mục tiêu học tập để đòi hỏi sự nỗ lực phấn đấu thực hiện; thực hiện các phương pháp học tập hiệu quả; điều chỉnh những sai sót, hạn chế của bản thân khi thực hiện các nhiệm vụ học tập thông qua tự đánh giá hoặc lời góp ý của GV, bạn bè; chủ động tìm kiếm sự hỗ trợ khi gặp khó khăn trong học tập.

PTNLTH của HS trường PTDTBT THCS là quá trình hình thành ở HS khả năng làm chủ hành vi, suy nghĩ, tình cảm trong thực hiện các nhiệm vụ học tập bằng niềm tin, lý tưởng, động cơ, thái độ, những nét tính cách và hành vi, thói quen cư xử đúng đắn. Đề HS các trường PTDTBT THCS đạt kết quả tốt trong học tập, hiệu trưởng các trường cần quản lý tốt PTNLTH của HS.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm cơ bản

2.1.1 Năng lực tự học (NLTH): là khả năng thực hiện thành công hoạt động tìm tòi, lĩnh hội những tri thức khoa học, kỹ năng, kỹ xảo qua đó hình thành ở cá nhân những tri thức khoa học, năng lực mới phù hợp với đòi hỏi của thực tiễn

2.1.2. Trường Phổ thông dân tộc bán trú (PTDTBT)

Thông tư 03/2023/TT-BGDĐT ngày 06/02/2023 của Bộ GD&ĐT ban hành Quy chế tổ chức và hoạt động của trường PTDTBT quy định:

1. Trường PTDTBT được Nhà nước thành lập cho HS dân tộc thiểu số, HS thuộc gia đình định cư lâu dài tại vùng có điều kiện kinh tế - xã hội đặc biệt khó khăn nhằm góp phần thực hiện bình đẳng trong tiếp cận giáo dục và mục tiêu phát triển bền vững lĩnh vực giáo dục vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi”.

2. Trường PTDTBT bảo đảm ổn định tỷ lệ HS dân tộc thiểu số và tỷ lệ HS bán trú như sau:

a) Tỷ lệ HS là người dân tộc thiểu số: Có ít nhất 50% trong tổng số HS của toàn trường là người dân tộc thiểu số.

b) Tỷ lệ HS bán trú:

- Đối với trường PTDTBT tiểu học: Có ít nhất 20% HS bán trú;

- Đối với trường PTDTBT THCS: Có ít nhất 45% HS bán trú;

- Đối với trường PTDTBT tiểu học và THCS: Có ít nhất 32,5% HS bán trú hoặc có ít nhất 20% HS tiểu học bán trú và 45% HS THCS bán trú.

3. Hệ thống trường PTDTBT gồm có:

a) Trường PTDTBT tiểu học;

b) Trường PTDTBT THCS;

c) Trường PTDTBT tiểu học và THCS.

2.1.3. Phát triển NLTH của HS trường PTDTBT THCS: là quá trình hình thành ở HS khả năng làm chủ hành vi, suy nghĩ, tình cảm trong thực hiện các nhiệm vụ học tập bằng niềm tin, lý tưởng, động cơ, thái độ, những nét tính cách và hành vi, thói quen cư xử đúng đắn.

2.1.4. Quản lý PTNLTH của HS trường PTDTBT

THCS: là sự tác động liên tục có tổ chức, có định hướng, có mục đích, có kế hoạch của chủ thể quản lý (hiệu trưởng) đến đối tượng quản lý (GV và HS) để chỉ huy, điều khiển, liên kết các yếu tố nhằm làm cho quá trình PTNLTH của HS trong nhà trường diễn ra có hiệu quả.

2.2. Nội dung QLPT NLTH của HS trường PT-DTBT THCS

2.2.1. Lập kế hoạch QLPTNLTH của HS trường PT-DTBT THCS

Xây dựng kế hoạch QLPTNLTH của HS trường PTDTBT THCS là một nội dung quan trọng của công tác quản lý của Hiệu trưởng. Kế hoạch xây dựng cụ thể, chi tiết, phù hợp với tình hình thực tế của nhà trường sẽ giúp việc thực hiện kế hoạch dễ dàng và mang lại kết quả cao. Bản kế hoạch hướng tới các nội dung sau:

* Xác định mục tiêu, kế hoạch của HĐPTNLTH của HS. Cần chỉ ra HĐPTNLTH của HS trường PTDTBT THCS của GV gồm những nội dung nào, HS thu nhận được những kiến thức, kỹ năng và có thái độ như thế nào... Từ đó, XDKH cụ thể cho HĐPTNLTH cho HS.

- Kế hoạch QLPTNLTH gồm: Danh sách cặp đôi giúp đỡ nhau trong học tập, sinh hoạt (thể hiện trong sổ chủ nhiệm); Bảng theo dõi đánh giá sự tiến bộ của đôi bạn cùng tiến (thể hiện trong sổ chủ nhiệm); Thực hiện thời gian biểu tự học hàng ngày.

- Kế hoạch hoạt động công tác bán trú thể hiện rõ thời gian biểu hàng ngày, lịch tự học, tự quản, phân công nhiệm vụ cụ thể các thành viên ban quản sinh, phân công GV trực bán trú, phân công nhiệm vụ đội tự quản,... Trong kế hoạch đề ra nội dung cụ thể, phù hợp với mục tiêu, điều kiện dạy và học của nhà trường.

* Dự kiến các nguồn lực (nhân lực, tài lực, vật lực và thời gian) cho HĐPTNLTH của HS. Đây là công việc chuẩn bị về lĩnh vực tổ chức nhằm định hướng cho việc phân công nhiệm vụ cho GV, nguồn chi phí cho hoạt động này, tài liệu và phương tiện vật chất khác (như lớp học, phòng học, thiết bị dạy học,...)...

* Dự kiến các biện pháp và hình thức tổ chức PTNLTH của HS trường PTDTBT THCS. Mỗi nội dung giáo dục cần có hình thức và phương pháp tổ chức phù hợp. Khi thực hiện HĐPTNLTH của HS cần có những dự kiến cụ thể cho hoạt động như: giáo dục cá nhân hay giáo dục thông qua tập thể; dùng biện pháp giáo dục nào cho phù hợp; đánh giá hiệu quả như thế nào?

* Xác định đặc điểm của môi trường trường PTDTBT THCS và dự đoán những hạn chế về NLTH của HS trường PTDTBT THCS.

* Xây dựng cơ chế phối hợp các lực lượng giáo dục trong việc QLPTNLTH của HS trường PTDTBT THCS.

* Duyệt kế hoạch, chương trình, nội dung HĐPTNLTH của HS trường PTDTBT THCS.

2.2.2. Tổ chức thực hiện PTNLTH của HS trường PT-DTBT THCS

Trên cơ sở kế hoạch đã đề ra, hiệu trưởng nhà trường tiến hành tổ chức thực hiện thông qua việc thành lập các tổ, nhóm đồng thời giao nhiệm vụ cụ thể đối với các thành viên. Cụ thể:

* Xây dựng đội ngũ GV thực hiện HĐPTNLTH của HS trường PTDTBT THCS.

- Thành lập các tổ: Tổ quản lý bán trú, tổ tư vấn tâm lý học đường, tổ quản sinh, tổ giao nhận thực phẩm, ban thi đua, tổ tự quản.

+ Tổ chức lựa chọn, phân công nhiệm vụ cho các thành viên trong nhà trường trong HĐPTNLTH của HS bán trú trường PTDTBT THCS: Lựa chọn những GV có năng lực, nhiệt tình trong công việc tham gia, hướng dẫn, tổ chức các hoạt động học tập, hoạt động tự học của HS.

+ Thực hiện chế độ chính sách cho những người làm HĐGD PTNLTH của HS bán trú trường PTDTBT THCS. Khuyến khích đội ngũ này tham gia các lớp học bồi dưỡng bổ sung kiến thức, nâng cao chuyên môn nghiệp vụ về hỗ trợ tâm lý HS, về giáo dục kỹ năng sống, học tiếng dân tộc để có thể giao tiếp với HS tốt hơn, kiến thức về văn hóa các dân tộc theo từng vùng, miền; Tổ chức các buổi tập huấn, chuyên đề, thảo luận, trao đổi kinh nghiệm trong HĐPTNLTH cho HS.

- Xác định cơ chế quản lý và giải quyết các mối quan hệ của tổ chức: xác lập mạng lưới các mối quan hệ của tổ chức và giải quyết tốt các mối quan hệ trong và ngoài trường.

* Phối hợp các lực lượng tham gia HĐPTNLTH cho HS: Tổ chủ nhiệm, Tổ tư vấn tâm lý học đường, Tổ quản lý HS, GV chủ nhiệm, GV bộ môn, ban đại diện hội cha mẹ HS, ban công an xã, ban quân sự xã, đồn biên phòng trên địa bàn.

* Huy động các nguồn lực khác nhau phục vụ HĐPTNLTH cho HS trường PTDTBT THCS như: Xây dựng khu tập thể thao, nhà đa năng, huy động CSVC, trang thiết bị kỹ thuật...

2.2.3. Chỉ đạo thực hiện PTNLTH của HS trường PTDTBT Chức năng chỉ đạo trong quá trình QLGD là quá trình tác động ảnh hưởng tới hành vi, thái độ của những người khác nhằm đạt tới các mục tiêu với chất lượng cao. Trong quá trình tổ chức QLHĐPTNLTH

cho HS bán trú, Hiệu trưởng thực hiện vai trò chỉ đạo của người quản lý. Chức năng chỉ đạo bao gồm những nội dung chủ yếu sau:

- Hiệu trưởng chỉ đạo các bộ phận (tổ nhóm chuyên môn, tổ quản lý HS, GV...) thực hiện nhiệm vụ sau khi kế hoạch được ban hành.

- Đôn đốc GV động viên và kích thích các GV tích cực triển khai, duy trì các hoạt động giáo dục phát triển năng lực tự học của HS một cách thường xuyên, có hệ thống nhằm nâng cao NLTH của HS, đồng thời giúp GV nâng cao năng lực nghề nghiệp.

- Giám sát hoạt động giáo dục PTNLTH của HS; đánh giá những kết quả đã đạt được và những khó khăn, hạn chế trong giáo dục PTNLTH của HS; có biện pháp sửa chữa những tồn tại một cách kịp thời; Phát huy vai trò của tổ trưởng các tổ trong giám sát các HĐPTNLTH của HS.

- Tổ chức tốt các hoạt động tự quản để phát huy vai trò chủ động, trách nhiệm với bản thân và tôn trọng tập thể của HS ở bán trú; Lập sơ đồ các phòng ở khu bán trú và lập sổ trực ghi chép, theo dõi mọi hoạt động của HS bán trú.

2.2.4. Kiểm tra, đánh giá kết quả PTNLTH của HS trường PTDTBT THCS

Hiệu trưởng cần KTĐG việc thực hiện nhiệm vụ của các thành viên để điều chỉnh nhằm đảm bảo cho HĐPTNLTH của HS đạt tới mục tiêu xác định. Hiệu trưởng trường PTDTBT THCS cần tiến hành KTĐG, rút kinh nghiệm hàng năm, từng học kỳ, cần nắm được kế hoạch giáo dục PTNLTH của từng tổ, từng GV; Theo dõi các hoạt động qua báo cáo của các tổ trưởng các tổ và qua kiểm tra thực tế để kịp thời nhắc nhở, uốn nắn cũng như có hình thức khen thưởng, động viên. KTĐG công việc này được thể hiện qua các công việc như:

- Xác định nội dung kiểm tra HĐPTNLTH của HS: Kiểm tra việc chuẩn bị đồ dùng học tập, kiểm tra việc chuẩn bị bài trước khi lên lớp; kiểm tra thường xuyên, kiểm tra định kỳ, kiểm tra giờ tự học của HS...

- Xác định hình thức, phương pháp kiểm tra: Kiểm tra theo chuyên đề được xây dựng trong kế hoạch; Kiểm tra đột xuất; Kiểm tra hàng ngày.

- Phân công lực lượng kiểm tra: GV bộ môn, GV chủ nhiệm, đội sao đỏ, tổ quản lý HS, có thể thực hiện kiểm tra theo kế hoạch và kiểm tra đột xuất.

- Xây dựng và quy định các tiêu chuẩn đánh giá HĐPTNLTH

- Theo dõi, giám sát trực tiếp hoạt động giáo dục phát triển năng lực tự học của HS bán trú: Hiệu trưởng kiểm tra định kỳ, đột xuất quá trình thực hiện theo kế

hoạch, áp dụng CNTT vào việc theo dõi, giám sát trực tiếp quá trình giảng dạy.

- Đánh giá HĐPTNLTH của HS bán trú thông qua nhận xét của cấp trên, qua các lực lượng giáo dục, qua HS và cha mẹ HS.

- Tổng kết, rút kinh nghiệm từng giai đoạn để kịp thời điều chỉnh HĐPTNLTH một cách có hiệu quả.

3. Kết luận

HĐPTNLTH của HS trường PTDTBT THCS hoạt động giáo dục đặc thù và đòi hỏi sự thường xuyên trong quá trình thực hiện do đó đòi hỏi khi thực hiện phải thường xuyên có sự điều chỉnh về kế hoạch sao cho có sự phù hợp nhất với từng thời điểm.

PTNLTH của HS trường PTDTBT THCS là quá trình hình thành ở HS bán trú khả năng vận dụng những kiến thức, kỹ năng, thái độ để làm chủ hành vi, suy nghĩ, tình cảm trong việc thực hiện các nhiệm vụ học tập một cách chủ động, tự giác, hiệu quả bằng niềm tin, lý tưởng, động cơ, thái độ, những nét tính cách và hành vi, thói quen cư xử đúng đắn.

Bài báo làm rõ mục tiêu PTNLTH của HS ở trường PTDTBT THCS; Nội dung, phương pháp, hình thức HĐPTNLTH của HS ở trường PTDTBT THCS; Nội dung QLPTNLTH của HS trường PTDTBT THCS: Lập kế hoạch QLPTNLTH của HS trường PTDTBT THCS, Tổ chức thực hiện QLPTNLTH của HS trường PTDTBT THCS, Chỉ đạo thực hiện QLPTNLTH của HS trường PTDTBT THCS, KTĐG kết quả thực hiện QLPTNLTH của HS trường PTDTBT THCS; Đồng thời làm rõ các yếu tố ảnh hưởng đến QLPTNLTH của HS trường PTDTBT THCS. Đây là cơ sở khoa học quan trọng để nghiên cứu, đánh giá thực trạng và đề xuất biện pháp QLPTNLTH của HS trường PTDTBT THCS một cách hiệu quả.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2015), *Quy chế tổ chức và hoạt động của trường PTDTBT*. Hà Nội

2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Thông tư 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018 về ban hành chương trình GDPT*. Hà Nội

3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), *Thông tư số 32/2020/TT-BGDĐT ngày 15/9/2020 về ban hành Điều lệ trường TTHCS, trường THPT và trường phổ thông có nhiều cấp học*. Hà Nội

4. Đảng bộ huyện Phong Thổ, *Văn kiện Đại hội Đảng bộ huyện Phong Thổ lần thứ XX, nhiệm kỳ 2020-2025*.

5. Nguyễn Thị Mỹ Lộc (2012), *Quản lý giáo dục, một số vấn đề lý luận và thực tiễn*. NXB ĐHQG Hà Nội